

105 525

5-25

ЖИЧА
И

СТУДЕНИЦА

Пбс 525

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 54407

ЖИЧА и СТУДЕНИЦА.

ПУТОПИСНА ЦРТА ИЗ СРБИЈЕ.

(1896.)

НАПИСАО

ДР. ВЛАДИМИР НИКОЛИЋ.

Прештампано из „Новог времена.“

Печат

ЗЕМУН

ИЗДАЊЕ ШТАМПАРИЈЕ СИМЕ ПАЈИЋА

1896.

ПРЕДГОВОР.

Као што се са наслова књиге разабрати даје, одштампани су ови чланци из „Новог времена“ у коме су листу првобитно света угледали.

Одштампавајући их у посебном отиску приволом самог писца, имало је уредништво „Нов. времена“ намеру упознати и шире кругове са оним крајевима Србије, којима су у овој књизи наведени путници прошли а који су у овим чланцима описани.

Из њих ће читаоци о многом чему подучени бити, што је изван Србије живећим читаоцима непознато. Србија до душе није данас више непозната земља као што је у доба пре путовања Каница била, али ипак има у њој много ствари и појава, које су само ученим круговима познате. Упознати читаоце са овима био је смер овог путописа, из кога ће они и о садашњости и о прошлости много што шта наћи, што се сваки дан не налази.

Путопис овај, пружа својим читаоцима у три правца поуке и забаве. Забаван је у опису како су путници путовали и шта се је све у том путу збило, поучан је у опису лепоте оних крајева, којима су путници прошли а занимљив у опису оних споменика из средњовековне наше историје који су до нас допрли. Читаоц ће бити угодно изненађен, кад види како су лепа она крајева у којима Жича, Студеница и Рашка леже и како су вели-

чанствени споменици старе наше историје које су српски владари подигли.

Напоследку приметити нам је, да су се приликом штампања подкрале неке погрешке, које ваља поправити. У тексту стоји на пр. да је Ђурађ Бранковић умр'о 1459. а треба да стоји 1456. Осим тога има још неколико мањих погрешака које истина не кваре смисао, али које би ипак требало поправити.

Одштампавајући чланке држимо, да смо добро учинили и да смо из заборави истргли путопис, који ће на дуже време занимати читаоце, него што је то са оним чланцима, који су намењени да само подмире потребу читаоца свагдањих новина, а који оног дана у вече почињу у заборав прелазити, кога су у јутро јавности предани.

За познавање оних крајева Србије, који се овде описују, ови ће чланци дакле доста допринети. А они нам уједно и то посведочавају, како су неистините вести и описи оних туђинаца, који Србију или слабо или никако не познају, а ипак се позвани осећају да о њој у разним приликама опише у свет протурјују, који су или неистинити из непознавања њеног или лажни из непријатељства према њој.

У Земуну, 10. августа 1896.

УРЕДНИШТВО

„НОВОГ ВРЕМЕНА.“

Ж И Ч А

Мало уморни од пута из Горњег Милановца не пропустисмо а да после кратког одмора не одемо у цркву у Чачак. Време је било веома лепо. Први дан Духова православних и не може бити ружно време. Мирисава трава просута по цркви и порти ширила је угодан мирис и свежила зрак овог и онако у сваком погледу здравог краја.

У цркви уватисмо место близу врата. Црква беше, што се каже дупком пуна. Цео Чачак слегао се бијаше у цркви да службу божију слуша. Изненадило нас је здраво, да у Чачку нема као код нас у Срему женске препрате. Све је ту заједно. Жене скоро до пред олтар продрле, многи мушки пак тамо стоје, где су код нас женске.

За десном певницом певао је један певач, за кога се могло рећи да је добар певчика. Бијаше то добар и окретан тенориста увежбан у православном „пјенију.“

„Гиго,“ рећи ћу ја моме сапутнику и суседу у цркви, „овај ми глас сасма познат долази. Као да сам га већ више пута чуо. — Чини ли се и теби то исто?“ Упитих га ја.

„Имаш право!“ одговориће Гига, „и мени је познат. Ко то може бити?“ — Замисливши се нешто, рећиће ми, после кратке паузе мој сапутник:

„Знаш ли ко је тај певач? Нико други него Степа Дескашев.“

У истини певац за десном певницом био је наш Степа Дескашев, који у путу у Златибор бијаше сврнуо у цркву у Чачку, да литургију отпева. Добри Чачани могли су сасвим задовољни бити. Код „спаси Христе боже и помилуј благовјернаго и христољубиваго краља Александра,“ уверисмо се, да је онај добри певач био главом — Степа Дескашев.

Но нами се је журило да истога дана стигнемо у Краљево, те се после литургије упутисмо одмах у гостионицу у којој бесмо одсели. Наш гостионичар „Бела“ бијаше добар ручак спремио. Сарму од винова лишћа и тарту од ораја не могаше мој пријатељ Тоша довољно да нахвали. А и ја и Гига му секундирасмо. У Чачку није кујна обична како се то по Европи мисли. Она се такмачи са француском. Бар ми бејасмо сасма задовољни. Ни у сред Париза не можеш боље винове сарме јести нити чистијег вина пити. Црни лукац к томе изврстан.

Око два сата опростисмо се од нашег гостионичара не пропутивши zgodну прилику код плаћања, да му своје задовољство и поверење изразимо, обећавши му, да ћемо, ако нас у неизвесној будућности пут у Чачак наведе, једино и искључиво код њега одсести.

После по сата одмора бијасмо већ у кољима за Краљево, (или како се некад зваше *Карановац*). За неколико сати војње бићемо и у Краљево.

Пут бијаше леп, панорама управо величанствена. Не зна човек којој страни да се више чуди. По два до три реда брда дизало се је једно преко друго свугди. По кад кад засветлиће с леве руке лежећа Морава, која је себи пред Чачком, међу Овчаром и Кабларом врата пробила, да код Краљева Ибар прими.

Већ бијасмо нестрпељиви. Наш кочијаш Живан приповедао нам је путем, да ћемо са једног виси видети у један мах и Краљево и Жичу. Против нашег очекивања нешто нехтеде овај момент брзо да наступи. Час се пењасмо час се спуштасмо и увек када на вису бијасмо не видесмо давно очекиване Жиче.

„Ево иза овога брега, само док се попнемо, видимо Жичу“ рећи ће Живан, као да нас умири. Али и то пророчанство не хтеде се испунити, јер опет не видесмо ништа. А тако је ишло пуно по сата ако не и више.

После дугог теглења бијасмо на једном висоравњу, који је питом и обрађен био. Више чопори оваца и јагањаца пасло је овде око пута, да су кола наша по све лагано и опрезно морала ићи. Један дечак који овце чуваше, свирао је лагано и монотонно у фрулу, која је лепо уз ову усамљеност и стадо доликовала. Пред нами је управо правцем пута лежао Карановац на благом вису, десно у даљини од по сата вирио је из шуме један бели тороњ, а поред њега се виђу као и неке друге зграде. *То бијаше седмобраћа Жича*, коју давно желисмо да видимо.

„Стани, Живане,“ командоваће Г. „да мало боље предео разгледамо,“ те сишавши с кола доле напери свој далекоглед на Жичу. У истини, нити се лепши предео, нити лепши положај даје замислити него овај. Кажу за Французе, да су год. 1812. јако изненађени били, када са једног виси у једном угледаше први пут Москву. Положај њен тако је сваког изненадио да се Французи не могаше доста нагледати и начудити... Готово тако и нами бијаше. Не могосмо чисто веровати, да смо ми код оне Жиче, која је толико славна била, и онолико ипак страдала. Кад кажеш Жича, онда си дирнуо најлепши део наше средњовековне историје, али си уједно сетио цео народ наш, на велике његове патње и невоље. Сваки би требао тамо да иде, и да данашње остатке њене види, па да научи из њих, да је сваки сјај и слава само за време, и да невоља редом иде. И народи судбином или кривицом пролазе као и поједини људи.

Како рекох' положај леп да не може лепши бити. С оне стране лавре нанизано се троструки, четвороструки ред брегова једно преко друго, да мишљах да се је велики зид до неба дигао. Под нами пружила се питома

и убава долина, кроз коју је река Ибар вијугала да касније код Краљева у Мораву уђе. Лево, десно и за нама дизали су се у великој даљини брегови, с којима ћемо се тек касније у нашем путу према Студеници или у повратку кроз Грузу познати. Једном речи, бијаше све лепо и величанствено, како никад лепше не видех. Не чудим се светом краљу, да је ову потоњу долину изабрао да у њој Жичу подигне. Можда му бијаху додијале страхоте Ђаковачке планине, тескобе студеничке долине и кратак поглед из Студенице, који се је Стевану Немањи, његовом оцу допадао, па је тражио за касније сазидану Жичу ширу панораму, више зрака, даљи поглед и убавији предео, какав је овде нашао.

Око Жиче растила је у оно време и пшеница; винова је лоза морала добро вино давати — а воће у сто руку растити. Ибарска долина око Жиче морала је бити богата плодна и изобиљна, а при свем том лепа и романтична. У њеном пространом кориту морала је лепа стока и марва живети, а у ћелијама, вајатима и подрумима богатство владати, дочем је близу лежећа шума сваке врсте дивљач одгајала.

Свети краљ је морао много пре градње Жиче о њој размишљати; а мало се кајати кад је готова била. Да је Жича сасма пропала и нестала, и да ми је когод налог дао да је поново подигнем, без сумње да би и данас то на истом месту учинио.

Разматрајући околину Жиче са овог виса краљевског, размишљасмо о много чему и расправљасмо о томе шта је свети краљ све могао мислити и радити када је Жичу баш на овом месту подигао. Сунце је на Западу већ почело по мало лакшати, па се морасмо пожурити да у Краљево што пре стигнемо, да још данас Жичу посетити можемо. Од Краљева до Жиче нема више од по сата с колима.

За четврт сата па нас ево и у Краљеву где у гостионици код „Париза“ одседосмо.

У гостионици дотерасмо се колико је најнужније било. На путу, а особито у овако далеком крају, тоалета није толико важна ствар као код куће. Удесисмо дакле само оно што је најнужније било. У путу се пак споразумесмо већ, да у колико могуће буде било лавру Жичу још данас посетимо ако не би било далеко од Краљева. Са горњег вјеса пак видесмо да Жича не може од места далеко удаљена бити.

У истини требало је од Краљева до Жиче једва по сата с колима.

Наш Живан за то и није испрезао своје коње него нас је чекао пред гостионицом.

На наше велико и угодно изненађење нађосмо пред гостионицом г. Јоцу Марковића професора на кр. ратарској школи у Краљеву. Марковић је родом Сремац и то из Карловаца а добар пријатељ мог сапутника Г. — Земљаци се свугди радо виђају, па нас је његово присуство веселило.

Као познавца оних крајева поведосмо га с нами у Жичу. Од вароши до Жиче води прав пут чим се пређе велики и леп мост, који код места преко реке Ибра води. Сто корачаји иза моста савија се десно а онда управо у манастир.

Овај је пут нов и начињен пред миропомазањем краља Александра I. — Пре је водио пут више горе, те се је са моста или скеле стизало одмах, јер је Жича скоро на Ибру.

После часа од по сата бијасмо под Жичом. Стадосмо с колима у крај шуме, мимо једне механе. Време бијаше нешто облачно али топло. Између механе и манастира водио је један поточић који лако пређосмо. Одма од потока десет корачаји почиње вис на коме Жича лежи. Вис је благ и неверујем да је виши од неколико метара. Могао би човек рећи да је повећи и пошири брежуљак који се је са планине у долину спустио. С противне стране с које се попесмо горе губио се је он у планину која је шумом обрасла све више и више бивала.

Попевши се на овај брежуљак са кога нам се створи лепа панорама на ибарску долину, уђосмо кроз неку капију у пространу порту. Лево остависмо једну помању кућу у којој живе два три калуђера, те се приближисмо с особитим неким осећајем или пијететом Жичи, или њеним развалинама.

Што нађосмо овде, то се само може остатком старе и величанствене Жиче назвати. Није ни чудо! Између нашег доласка и њеног постанка лежао је времени простор од близу седам стотина година. У овом временом простору били су пак Турци преко три стотине и педесет година њени господари. Под Стеваном Лазаревићем и Ђурђем Бранковићем Смедеревцом била је Жича у српским рукама, али после смрти овог последњег (1459.) пређе она у Турске руке и остаде до династије Милоша Обреновића. У тако великом временом простору пропадају зграде и у рукама рођеног народа а камо ли у рукама Турака.

Од старе зграде нађосмо само остатке а од старог сјаја само блед одсенак. Не треба заборавити да је под Турцима кубе у цркви пало, грађа изгорела и зидови попадали и да је толико пута киша управо у унутрашње просторије падала. Смирени монаси оправљали су и поправљали колико је ишло, јер под Турцима манастири својих старих доходака не имадоше, па је лако замислити како је изгледало. Тек у овом веку подигао је један калуђер најнужније оправке. Али при свем том стражњи је део који одговара данашњој женској препрати сасма порушен и да не би унутра киша падала даскама и гредама покривен.

Зато је предњи део око олтара и средина добро сачувана.

Ушав у цркву с врата од десне стране ступисмо одмах у средину цркве, скоро непосредно под кубе. Мирисава трава, која је услед дуовских празника по цркви просута била, ширила је угодан и пролетни мирис. Ступисмо пред олтар, пред којим је под кубетом првовенчани

Стеван круну примио. У истину величанствене просторије! И у развалинама овима осећа човек величину прошлости и сјај Неманића. А свети краљ био је тек први, или ако се хоће други из династије Неманића.

Из средње лађе уђосмо кроз врата у стражњи део, који је најлошије очуван. Између предњег дела и куле који одговара нашој женској препрати, очувани су само заостатци зидова у полак величине. Остало је даска и дирек, сведени на форму крова, да киша не пада у цркву. Да човек добије појам о дужини цркве ове, треба знати, да је црква жичанска бар толико исто дугачка, као Саборна црква у Карловцима, ако не и дужа.

Тромост и терет који човек на другим црквама осећа, нећеш осетити у цркви манастира Жиче. Све је у њој тако одмерено, тако укусно и гипко да би код најстрожије критике тешко било наћи јој архитектонске мане. У томе бијасмо сва тројица одмах сложени, да је *Жича архитетонско ремек дело, и да ни лепше ни складније међу српским црквеним зградама донде не видесмо.*

Каква је тек морала изгледати када ју неимари под Стефаном првовенчаним криљем, њеним основатељем (1195—1224.) као готову прогласише? Из њених побледелих слика може човек тек појам добити како је првобитно изгледала и како је сјајно украшена била.

Како рекох из садање Жиче може човек тек појам добити како је права Жича изгледала. Тајне праве Жиче остаће нам, по свој прилици, за вечита времена непознате. Неманићка династија владала је преко две стотине година над Србијом (1165--1367.) па је велика вероватност, да Жича није остала онаква какву ју је саградио свети краљ, како је српски народ Стевана Првовенчаног краља називао, него да су и остали владари који су ту крунисани чешће додавали и попуњавали.

Из историје зна се да је Жича више пута страдала. За време архијепскопа Арсенија, кога је још свети Сава поставио архиепископом — „нашкственикъмъ безкожнаго чзыка козманьска“ буде „огньемъ сажжеши“ (Житија

архиепископа ерпских од Ђ Даничића стр. 371.). Касније за време владе краља Уроша и архиепископа Јефстатија П. „поновљена бистъ, но не сьвршено, накоже бѣ испорва“. Архиепископ Данило П. рестаурирао ју је са свим и украсио „ѣлико вьнобтродоѡ и извльнѣ“ (Ж. *ibid.*) —

Тако је Жича одмах у прва два веза овог постанка зидана, дотеривана, спаљивана и оправљана. Зато је тешко одредити доба њеног унутарњег украса, сликарства и усавршења. Да је своју првобитну, темељну форму задржала, о томе једва да може бити сумње. Она је у својој архитектонској диспозицији скоро до словце елична много старијој Студеници, а то је најбољи доказ да касније форма и конструкција цркве није мењана, *те да је Жича управо копија Студенице, и да се је Стеван, првовенчани краљ угледао на дело свога оца Шевана Немање.*

Изишав из овог порушеног дела, уђасмо прво у леву а онда у десну капелу, које су лецим вратима, са средином цркве спојене. У коју су сврхе ове капеле служиле, не даје се поуздано рећи. Ја мислим да су оне биле ма-настирске ризнице и да су се у њима држале црквене ствари, драгоцености, повеље и разне исправе манастирске од значаја, краљевска круна и т. д. Над обема се је дизало по једно мање кубе, а обе су у истом начину и слогу светитељима насликане биле као и главна лађа. За чудо да је сликарство прилично добро сачувано, само што су свецима скоро свугди очи избодене.

Из средње лађе ступисмо у порту а одовуд у науколо под саму кулу или црквени тороњ. Тороњ је од стародревног материјала, висок и темељно зидан, само је горњи капић нове конструкције. Улазак испод овог тороња у онај порушен део, у који мало час бијасмо, био је по свој прилици прави и краљевски улазак у цркву, који је водио управо до олтара. *Он је ванредно величанствен, и зидан тако грандијозно и темељно, да мислиш да си под главним сводом триумфалног лука императора Тита у Риму.*

Непосредно испод округлог свода израђене су многе слике и светитељи. Испод првог реда налази се онај знаменит надпис, ко је, и кад цркву зидао, та наредба, да се српски краљеви у будуће у Жичи једино крунисати имају. За тим су ту наведена сва она места која је свети краљ манастиру даровао. Нема сумње да је овај надпис био само препис у цркви чуване повеље.

Што у овом улазку у очи упада, то је лепота и савршеност слика. Особито је лепо израђена и добро очувана слика мајке божије са Исусом Христом у руци, око које стоји повећа група великаша у богатом руву обучених. Међу овим главама налази се тако савршених израда, да се човек управо дивити мора. Каниц држи да су ове слике морали радити Талијани, а биће да право има. Само бих ја додао да те слике неће бити рађене за време Неманића него касније, јер у доба првовенчаног краља ни Талијани не бијаху савршени мајстори. А ове су израде са свим савршене.

Испод овог свода ступисмо натраг у порту и разгледасмо манастир споља и његову кулу.

Ја сам чуо или негде читао, да Жича не заслужује назив „*седмобраше*“, и да не стоји, да су у њој седам српских владара у средњем веку крунисани били, јер да поузданих доказа нема у историји. Ја не знам у колико једно или друго стоји. Како је познато доба Неманића није јошт довољно и критички објасњено. Многа ће питања можда сасвим нејасна остати, као што је у опште средњи век код свих европских народа таван и делимично необрађен.

Али толико стоји и својим сам очима видео, да на оном делу Жиче, који граничи непосредно на кулу и у који се је улазило кроз онај велики испод куле стојећи портал у ишину седам узиданих врата има.

Ми ова врата с почетка управо и невидесмо, и јер нам у очи не упадоше не тражисмо их. — Професор Марковић био је први, који нас је на иста упозорио. Код

поближег посматрања и бројања нађосмо у истину седам каменом зазиданих врата која у цркву водише.

Да је овај стражњи део цркве олепљен и добро одржан као онај испод кубета где је олтар, не би било могуће ништа видети. Али овај је део како сам већ горе рекао тако опао, да се види само го камен од зидова. Овај је камен вађен по свој прилици из Ибра, јер га у тој форми и боји и данас у Ибру има, те нити је отесан нити бог зна како уметнички намештен, тако да би се морао одавно порушити да се међу камењем креч и каја није скаменила. У овим каменитим зидовима пак дају се свих седам врата разабрати, те изгледа тако да је код уласка краљева кроз та врата обична рупа сикиром и будацима избјена а тада по свршеном црквеном чину по ново запушена. Правилности ова врата немају, али се јасно види да су зидови овог стражњег дела цркве манастирске седам пуша отварани и затварани, јер је камен при затварању друкчије слаган и намештен него први пут.

Да су ова врата којим другим поводом избјена, није никако вероватно, те сам уверен да су она постала поводом крунисања српских владара из династије Неманића. У осталом камен се је с кречом скаменио у једну масу, што већ говори са старину овог у рушевинама налазећег се дела Жиче, *те је назив „седмобраша Жича сасма оправдан.*

Српски владари улазили су дакле у цркву а валада и излазили из исте после крунисања кроз овај нашој данашњој женској паперти одговарајући део жичанске лавре, а тада кроз средња врата, која су стражњи од предњег дела цркве делили, ступали у онај део испод кубета и *ту се са краљевством венчавали као што су се оно млетачки дуждеви венчавали са морем.*

Ово венчавање са силом копна и мора као да је било само у Србији и у Млеткама, бар се не сећам да сам га код другог ког народа нашао. Биће да су га Срби примили од много старијих Млечића, с којима су јошт пре краљевства трговачког додира имали.

Око саме цркве нема других зграда осим оне мале куће коју сам одмах при уласку у порту споменуо. Да је пак тавових било и морало бити, потврђују гористаени темељи свугди око цркве, тако да се може рећи да је Жича исто онако великим зградама морала бити опасана, као што су данас цркве у манастиру Гргетегу, Опову, Крушедолу и другим сремским манастирима. Без сумње да су у овим зградама и сви српски владари становали приликом њиховог долазка у ове крајеве државе.

У њима је било неко време и седиште српских архиепископа. Како је познато, поделио је син Стевана Немање а брат св. краља, Свети Сава, код организације српске цркве и оцеплења од цариградске патријаршије земљу у осам епископија а подчинио их архиепископу у Жичи од којих је св. Сава први био. Дошав у Србију из св. Горе „иде на наречении ѿкоу отъ кога прѣстоуль прѣвосветителства, въ цркви Христа спаса и кога нашего иже въ Жичи“ за коју је још Стеван првенчани краљ одредио био да „въ сем же храмѣ спаса нашего здѣ да поставляють се вси кралне, х отеще быти државѣ сем, и архиепископѣ, и епископѣ и игуменѣ здѣ да поставлать се“.

Тако је Жича била седиште архиепископа српских, место крунисања српских краљева, избора епископа и игумана и других важних државних догађаја. Данас она са оног малог виса, гледа у ибарску долину и чека боља времена.

Како је познато пренесено је седиште српских архиепископа и патријарха касније у Пећ. Од кнеза Лазара и од избора патријарха Јеврема био је назив за Пећ „и всемоу събороу събрашоу се въ великоу цркову патриархию рекомоу Пећк“.

Међу тим спустила се је била ноћ, те је време било да се вратимо у Краљево на ноћиште. Било је много што шта, што би било вредно на Жичи посматрати и проуча-

вати, али нити то бијаше могуће тог истог дана нити у нашем програму лежаше да се појединошћима бавимо. Ми и не дођосмо с намером да исторична и уметна истраживања чинимо. Ово би било могуће истом онда, када би човек видео више српских манастира којих су имена са старом српском историјом скопчана. *Управо могао је човек Жичу разумети онда*, када је видео старију и много оригиналнију Студеницу из које је Жича поникла.

За то се журисмо да у нашу гостионицу стигнемо. После по сата бијасмо већ на мосту Ибра а одавде за десет минута пред гостионицом „код Париза“ у Краљеву.

Краљево је лепо и убаво место од прилике од величине Прига или нешто мање. На њему се опажа напредак који видесмо у свима српским местима којима овом приликом пређосмо. Што у Крагујевцу, Горњ. Милановцу и Чачку видесмо, нађосмо и овде: правилност улица, лепе и укусно зидане куће, широк каменит тротоар поред кућа, угледност јавних зграда, цркава, школа а готово свугди почетке јавних паркова. — Наравно да јошт има много што шта што се нами на западни ред наученима није могло допасти, али ако човек оно сравни шта је Каниц у петдесетим годинама нашао, са оним што смо ми затекли, мора признати да су ови крајеви голем напредак начинили. У опће бијасмо са оним што нађосмо угодно изненађени и ко се после нас одлучио буде да истим крајевима пропутује, нека не зебе да ће лошије бити послужен него код рођене своје куће.

У Краљеву нађосмо се после повратка из Жиче у нашој гостионици са Др. Ђорђем Радићем, садашњим управитељем кр. ратарске школе у Краљеву, познатим дугогодишњим уредником „Селџак“-а. Господин Радић родом је из Суботици а познат је на далеко и на широко са своје љубезности. У повратку из Студенице имаћемо прилике да се њима јошт једном саставимо.

За сад узгредно буди спомењено, да је ратарска школа у Краљеву ванредно лепо и стручно уређен завод за васпитање тежачке и господарске омладине. Овде се

не прима сваки који жели господарство изучавати, већ само онај који и велике комплексе земаља има. Најмањи је измер 50 хектара. Тако спремљен младић не иде да буде туђ ишпан и слуга већ долази на сопствену земљу и може одмах оно што је научио и практично извађати. Код нас је то могуће само на властелинствима.

Преноћивши тако у Краљеву и видевши стародревну Жичу, спремисмо се сутра у јутро за *пуш у Студеницу*. Неко нас особито нестрпљење бијаше обузело. Студеница је обичном путнику много неприступачнија, а и у њеним зидинама збио се је многи догађај од замашаја. Из ове питоме равнице ићи у Студеницу значи проћи кроз врлетне крајеве. У Студеницу мало је њих у опште ишло, па зато и ми нестрпљиви постадосмо да једном тамо дођемо. —

Био је други дан Духова а време прилично лепо и ако није била искључена могућност, да у предстојећем дугом путу и покиснемо. У планини ништа лакше него киша. А од Краљева до Студенице има добрих девет сати које каменитим друмом уз реку Ибар које пак с коњима кроз плавину и врлети. —

